experiences and background characteristics. *Journal of Loss and Trauma.* 2006. No. 11, Vol. 5. P. 373 – 388.

6. Paton D. Posttraumatic growth in protective services professionals: Individual, cognitive and organizational influences. Traumatology. 2005. No. 11, Vol. 4. P. 335–346.

7. Peterson C., Park N., Pole N., D'Andrea W., Seligman M. E. Strengths of character and posttraumatic growth. *Journal of traumatic stress.* 2008. No. 21, Vol. 2. P. 214–217.

8. Pietrzak R. H., Goldstein M. B., Malley J. C., Rivers A. J., Johnson D. C., Morgan C. A., Southwick S. M. Posttraumatic growth in veterans of operations enduring freedom and Iraqi freedom. *Journal of Affective Disorders.* 2010. No. 126, Vol. 1. P. 230–235.

9. Solomon Z., Dekel R. Posttraumatic stress disorder and posttraumatic growth among Israeli ex-pows. *Journal of Traumatic Stress.* 2007. No. 20, Vol. 3. P. 303–312.

10 Tedeschi R. G., Calhoun L. G. Posttraumatic growth: conceptual foundations and empirical evidence. *Psychological Inquiry.* 2004. No. 1, Vol. 15. P. 1–18.

Отримано 06.03.2017

УДК 159.96:303.822.7:355/359.08

Олена Вячеславівна ІВАНОВА,
завідувач кафедри загально-правових та психологічних дисциплін факультету № 2 – підготовки фахівців для Національної гвардії України навчально-наукового інституту № 3 Національної академії внутрішніх справ (м. Київ), кандидат психологічних наук, доцент;

Сергій Іванович КОРСУН,
професор кафедри загально-правових та психологічних дисциплін факультету №2 – підготовки фахівців для Національної гвардії України навчально-наукового інституту № 3 Національної академії внутрішніх справ (м. Київ), кандидат психологічних наук, доцент

ЗАХОДИ З ПСИХОЛОГІЧНОЇ АДАПТАЦІЇ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ У НАЦІОНАЛЬНІЙ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ

Надано загальне уявлення про систему психологічного забезпечення в Національній гвардії України та зміст основних етапів надання допомоги під час адаптації військовослужбовців.

Надання психологічної допомоги військовослужбовцям Національної гвардії України регламентовано наказом МВС № 1285 від 08.12.2016 «Про затвердження Положення про психологічне забезпечення в Національній гвардії України», перебуває на досить високому рівні та постійно вдосконалюється завдяки розумінню й підтримці командування

© Іванова О. В., Корсун С. І., 2017

НГУ. Заходи з психологічного супроводження службово-бойової діяльності та психологічної адаптації військовослужбовців проводяться психологами військових частин, особовий склад яких залучається до виконання службово-бойових завдань в екстремальних (бойових) умовах. З метою максимального та ефективного охоплення особового складу передбачено можливість створення відповідних робочих груп із числа психологів НГУ із залученням представників інших військових та правоохоронних формувань, центрів соціальних служб тощо.

Психологічною службою НГУ напрацьовано певний досвід та відповідний алгоритм дій у процесі психологічного супроводження та адаптації військовослужбовців на різних етапах виконання службово-бойової діяльності. Загалом можна виділити наступні етапи:

1. Підготовчий етап – це етап, що передує виконанню службово-бойових завдань в екстремальних (бойових) умовах.

2. Етап безпосередньої участі – безпосереднього виконання службово-бойових завдань в екстремальних (бойових) умовах.

3. Етап роботи з сім'ями військовослужбовців, що виконують службово-бойові завдання. Проводиться протягом тижня до ротації.

4. Етап адаптації. Проводиться протягом першого тижня після ротації, декомпресії.

5. Етап діагностики. Проводиться після прибуття військовослужбовців з відпусток (вихідних).

Зупинимося більш детально на тих психологічних заходах, що пропонуються для проведення протягом кожного із названих етапів.

Підготовчий етап. Проведення заходів професійно-психологічної підготовки особового складу окремо за категоріями військовослужбовців у складі підрозділів, військових нарядів у системі бойової та спеціальної підготовки:

– за напрямком підготовки кожної військової спеціальності;

– згуртування військового колективу, створення команди;

– навчання психологічної самодопомоги, прийомам самоконтролю та саморегуляції психоемоційного стану;

– навчання військовослужбовців розпізнаванню психічних розладів;

– навчання прийомам першої психологічної допомоги (самодопомоги);

– психоедукація (психологічне інформування) особового складу про можливі психологічні наслідки бойової діяльності та шляхи їх подолання.

Перевірка психологічної готовності до виконання службово-бойових завдань, участі в спеціальних операціях: заходи поглибленого психологічного вивчення з використанням психодіагностичного комплексу науково-дослідного центру Національної академії НГУ;

надання рекомендацій командирам щодо формування складу військових нарядів (розрахунків, екіпажів).

Етап безпосередньої участі. Психологами пунктів психологічної допомоги проводиться збір та аналіз інформації щодо психотравмуючих факторів службової діяльності (фіксація даних у щоденнику спостереження). Надається перша психологічна допомога (самодопомога). Надаються рекомендації командирам (начальникам) щодо оптимізації службово-бойової діяльності, формування складів військових нарядів, евакуації потерпілих військовослужбовців із зони екстремальних (бойових) умов, направлення на позачерговий огляд лікарем-психіатром.

Етап роботи з сім'ями військовослужбовців. Зазначений етап рекомендується проводити протягом тижня до ротації.

Під керівництвом командирів військових частин та заступників командирів військових частин по роботі з особовим складом проводяться зустрічі з членами сімей військовослужбовців, на яких плануються та вирішуються наступні питання:

– проведення урочистих заходів з нагоди зустрічі військовослужбовців по їх прибуттю до пунктів постійної дислокації;

– надання консультацій юристів та начальників відділень, служб;

– організація просвітницьких заходів (військових та цивільних психологів) з надання практичних рекомендацій щодо особливостей взаємостосунків із військовослужбовцями-учасниками АТО у перші дні (тиждень) після прибуття їх з відрядження, а також надання підтримки і допомоги військовослужбовцям у подолані наслідків посттравматичного стресового розладу, надання контактів цивільних психологів Центрів соціальних служб за місцем проживання.

Етап адаптації. Проводиться протягом першого тижня після ротації, декомпресії і передбачає наступні заходи:

– Індивідуальні бесіди психологів військових частин: з офіцерами щодо встановлення проблемних питань військовослужбовців та тих у кого були значні зміни у поведінці під час виконання службово-бойових завдань, зазнали дії бойових стрес-факторів (перебували під обстрілом, застосовували зброю на враження живої сили противника чи правопорушників, були свідками загибелі чи травмування інших людей, залучалися до роботи із залишками тіл, перебували у полоні чи заручниках); з військовослужбовцями (встановлення індивідуальних запитів, потреб).

– Вивчення соціально-психологічного клімату у військових колективах, які виконували службово-бойові завдання в екстремальних (бойових) умовах.

Етап діагностики. Проводиться після прибуття військовослужбовців з відпусток (вихідних) та містить наступні заходи: психологами

військових частин проводяться заходи з професійно-психологічної підготовки; проведення психологами військових частин комплексної діагностики симптомів гострого стресового розладу, посттравматичного стресового розладу у 100 % особового складу, який виконував службово-бойові завдання в екстремальних (бойових) умовах з використанням психодіагностичних комплексів: за незадовільними результатами психологічного вивчення військовослужбовці направляються на позачерговий огляд лікарем-психіатром, психологічну реабілітацію; командирами військових частин на виконання вимог пункту 4 Постанови КМУ від 31.03.2015 № 221, на підставі узагальнення інформації про психологічний стан учасників АТО (щоквартально, до 5 числа наступного місяця готуються списки по адміністративно-територіальному принципу) та надаються до Головного управління НГУ, які в подальшому направляються до Державної служби у справах ветеранів війни та учасників АТО.

Необхідно зазначити, що короткий зміст та результати проведеної роботи відносно кожного військовослужбовця заносяться психологами військових частин (підрозділів) до карти психологічного супроводження військовослужбовця затвердженого зразка. Таким чином, психологічна інформація щодо кожного військовослужбовця НГУ збирається, фіксується та накопичується, що дає змогу більш системно та професійно супроводжувати, адаптувати військовослужбовців та надавати їм адекватну психологічну допомогу.

Отримано 03.03.2017

УДК 159.942.5

Наталія Володимирівна ГРЕСА,
доцент кафедри соціології та психології
факультету № 6 (права та масових комунікацій)
Харківського національного університету внутрішніх справ,
кандидат психологічних наук, доцент;
ORCID: http://orcid.org/0000-0002-0517-4822

СПЕЦИФІКА ВПЛИВУ ТРАВМАТИЧНОЇ ПОДІЇ НА ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ З РІЗНИМ РІВНЕМ РИЗИКУ

Особливістю службово-бойової діяльності військовослужбовців є необхідність діяти в незвичайних, часто дуже складних, небезпечних для життя і здоров'я, так званих «екстремальних» ситуаціях. Тому проблема зміни особистості під впливом психотравмуючих чинників розглядається у рамках концепції реакцій на травматичний стрес. Розглянуто особливості впливу травматичної події на військовослужбовців з різним рівнем ризику.

© Греса Н. В., 2017